

Uludağ Journal of Economy and Society /
B.U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Cilt / Volume 35, Sayı / Issue 2, 2016, ss. / pp. 231-256

**KIBRIS'TA BİRLİKTE YAŞAMA SANATI:
GÜRPINAR KÖYÜ ÖRNEĞİ**

Ulvi KESER*, Muharrem ÖZDEMİR**

ÖZ

Tarih boyunca göçler ve sorunlar adası olarak bilinen Kıbrıs Adası'nda bugüne kadar pek çok topluluk yerleşmiş, yaşamış ve egemenlik sürmüştür. Yahudiler ve Ermeniler yanında özellikle azınlıklar bağlamında adada adından söz edilmesi gereken bir azınlık topluluk ise Marunilerdir. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na kadar ağırlıklı olarak 5 Maruni Köyü'nde yaşayan Marunilerden çoğu harekâtın ardından yaşadıkları köyleri terk ederken sadece Kormacit (Koruçam) ve Karpasa Köyleri'nde yaşamaya devam ederler. Halen KKTC'de ağırlıklı olarak sadece Koruçam (Kormacit) ve Karpasa Köyleri'nde yaşayan Maruni azınlık toplumlararası çatışmalara ve huzursuzluklara inat barış ve dostluk havasını korumaya devam etmektedir. Dini inançlarını herhangi bir kısıtlamaya uğramadan yerine getiren Maruniler başta AB, GKRY ve Yunanistan olmak üzere bazı ülkeler tarafından kaşınarak sorun haline getirilmeye çalışılsa da KKTC'de barış ve hoşgörü ortamı içinde yaşamakta ve Kıbrıslı Türklerle herhangi bir sorunları bulunmamaktadır. KKTC'nin en güzel renklerinden birisi olan Marunilerin gerek hoşgörü gerekse inanç turizmi bağlamında lokomotif görevi taşıdığı açıktır.

Bu çalışma kapsamında halen askeri bölge dâhilinde olan ve bir atölye çalışması yapılarak tekrar eski sahiplerine verilmesi planlanan Gürpınar

* Prof. Dr. Kıbrıs Amerikan Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dekanı,
ulvi.keser@gmail.com

** Girne Amerikan Üniversitesi İletişim ve Medya Yönetimi Doktora Tez Öğrencisi,
muharremozdemir1981@gmail.com

köyü esas alınarak bu köyde yaşayanların kökenleri araştırılacak, sosyal ve kültürel hayatları yanında tarihi geçmişlerine yer verilecek ve sayıları gittikçe azalan bu toplumun KKTC sosyal hayatına, inanç turizmine ve özellikle KKTC'nin meşruiyetinin tanınması çalışmalarına katkısı ortaya konulacak; çalışmanın tamamlanması aşamasında sözlü tarih kaynaklarından da istifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gürpınar, Maruniler, Kıbrıs, İnanç, Kıbrıs Barış Harekâtı.

**THE ART OF LIVING TOGETHER IN CYPRUS:
THE SAMPLE OF GÜRPINAR VILLAGE**

ABSTRACT

A good many societies have dwelled, lived and kept sovereignty in the island of Cyprus known to be that of the problems, and the immigrations throughout the history. Maronites are one of those minority groups who have lived on the island in addition to the Armenians, and the Jewish society. Subsequent to the 1974 Peace Operation, most of the Maronite people have left their homes and gone away, but some people in Karpasia and Kormakitis continued to live in their villages. Today the Maronites living mostly in Kormakitis try to live in harmony and peace with the Turkish Cypriot society despite of the international difficulties and the hardships. Even if the Maronite society living in Turkish Republic of Northern Cyprus are in peace and harmony, they sometimes suffer to be provoked by the some organizations and some countries against Turkey and the TRNC as well. Being one of the most interesting and marvellous colors of the country, Maronites have a super mission to show the tolerance in the light of belief ourism and the religion too.

This scientific study will focus on one of the those villages named Gürpınar which is now accepted to be within the military zone, the original roots of the people in the village, social, cultural and historical background of the village as well as those of the villagers, and some assumptions so as to show the legality and the recognition of TRNC, making mostly use of the oral interviews.

Key Words: Gürpınar, Maronites, Cyprus, Belief, Cyprus Peace Operation.

GİRİŞ

Halen adanın tamamında nüfusu en az olan toplumu teşkil eden ve yaklaşık 1.200 yıldır Kıbrıs Adası'nda farklı dinler ve farklı kültürlerle uyum içinde yaşayan Maruniler Aziz Maron (Saint Maron)'un yolundan giden ve onun ilkelerini benimseyen bir cemaat olarak (The English School Magazine, Summer 1962;44) Lübnan'dan adaya gelmişler ve hemen ardından Lefkoşa'da kendi kiliselerini açarak toplam 19 köy ve çiftlikte (The English School Magazine, Summer 1962;44) yaşamaya başlamışlardır. Kökleri Aziz Maron (Saint Maron)'a kadar giden Maruniler 8-13. yüzyıllar arasında Lübnan'dan çıkarak Akdeniz'in ortasındaki Kıbrıs Adası'na gelmişlerdir (Soueif, 14 Nisan 2010;1). 1224 yılında ve Lüsinyan Kralı Henry I yönetimindeyken Kıbrıs Adası'nda 60 Marunî köyü ve buralarda yaşayan 50.000 Marunî olduğu belirtilmektedir (www.maronitesofcyprus.com).

Bu sayı Osmanlı İmparatorluğu'nun adayı fethettiği süreçte aniden 33 köye kadar düşmüş, 16. yüzyılda 19 ve 1661 yılında 9 köy kalmıştır (International Peace Research Center, 2010;25). Bu durum şüphesiz Marunî toplumunun ekonomik gücünün de yavaş yavaş azalmasına ve bitmesine neden olmuştur. Osmanlı devletinin sorunsuz etnik kimliklerinden olan Maruniler 1878'e kadar geçen süreçte herhangi bir adli vakaya karışmadan yaşamaya devam etmişlerdir. (Çevikel, Kıbrıs Eyaleti, 213.) Bu dönemde yaşanan baskılar ise Ortodoks Rumlar tarafından uygulanan baskılar ve kötü muamelelerdir. İlginç bir şekilde 1839-1856 arasında Lefkoşa Mahkemesi'nde ihtidasi (İslamlaşması) kabul edilen Karpaşa Köyü'nden sadece Susana isimli bir Marunî vardır ve ismi Tuti olarak değiştirilmiştir (Erdönmez, 2004;136). Bunun dışında İslamlaştığı tespit edilen başka Marunî kaynaklarda söz konusu değildir (Gürkan, 2006;161). Bu arada aynı dönemde oluşturulan Kıbrıs Divanı'nın 8 üyesinden birisi de Marunî'dir (Çevikel, 2006;135). Ayrıca Rumlar ve Ermenilerden başka Maruniler de adada kendi kiliselerini kurma ve ibadetlerine devam etme hakkına sahiptir (Çevikel, 2006;149). 1841 yılı nüfus sayımında adada 1.200-1.300 Marunî yaşarken 1890'lı yıllarda adada İngilizler tarafından yapılan nüfus sayımında 209.286 kişilik nüfusun 1.131'i Marunî olarak tespit edilmiştir. (Stevenson, 2010;56)

"...Kıbrıs'ta aşırı dincilik yoktur. Rumlar, Türkler, Katolikler ve Maruniler barış içinde beraber yaşıyorlar.

Kıbrıs'ta Birlikte Yaşama Sanatı: Gürpınar Köyü Örneği

Adada şimdi yalnız 2000 Marunî kaldı. Lüsiyanlar devrinde büyük kabileler halinde Suriye ve Lübnan dağından gelip Kıbrıs'a yerleşmişlerdi. Fakat şimdi sayıları azaldı ve kasabaları terk ederek Girne kazasına yerleştiler. Hai Marina, Karpaz (Karpaşa) Özhan (Asomatos) ve Kambilli'de ufak kolonileri vardır. Fakat en önemlisi Kıbrıs'ın kuzey batısında Kormacit (Koruçam)'tir. Başkanları orada yaşar..."

1921 yılı itibarıyla Adada 1.350, 1931 yılında 1.704 ve 1960 yılında da 2.708 Marunî yaşadığı bilinmektedir (Hill, 1972;383). Tipik Akdenizli özelliklerini yansıtan Maruniler bazı kültürel değerlerin kaynaştığı bir toplumsal yapı da ortaya koyarlar. Örneğin Akdenizliliğin olmazsa olmazlarından Mersin (Murt, Mirt, Mirth) ağacı onların da doğum, ölüm, düğün ve matem günlerinin önemli figürlerindedir. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'na göre adadaki toplum "Rum ve Türk" olarak gösterilmektedir ve Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın 2 B 7 a maddesine göre "Evlenen kadın kocasının bağlı olduğu topluma aittir" hükmü, aynı şekilde "21 yaşın altındaki kız veya erkek çocuk evleninceye kadar babasının bağlı olduğu toplumun üyesidir" maddesi gereğince ortaya çıkmaktadır ve bu kapsamda Ermeniler ve Maruniler de "doğal olarak" (KTMA, Klasör No.61, 1970-E.) Kıbrıs Rum toplumunun bir parçası olarak kabul edilmektedir.

Bu dönemde Maruniler, Latinler (Fransızlar ve Venedikliler) ve Ermeniler dini gruplar olarak kabul edilir ve Türk veya Rum kesimlerinden birine ait olmaları konusunda bir referandum yapılır. 1.077 Kıbrıslı Ermeni bu referandum sonrasında Rumlar lehine oy kullanırken, 5 Ermeni de Türkler lehine oy kullanır (www.http/hayem.org/indeks.htm). Böylece Kıbrıs'taki Ermeni cemaati, Kıbrıs Cumhuriyeti anayasasının 2. maddesinin 3. bendine uygun olarak kendilerine verilen hakkı kullanır ve Rum cemaatine ilhak ederler (KTMA, Klasör No.61, 1970-E.). 1 Nisan 1955 tarihinde başlayan ve Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduktan sonra da devam eden EOKA tedhişi Marunileri de yakından etkilemiştir; (Cumhuriyet, 28 Kasım 1960)

"...İşte 1958 yılının Haziran, Temmuz aylarında vatanımız böyle bir cehennem atmosferi içinde çalkalanmakta ve Türk'üyle Rum'uyla, Ermeni ve Marunî'siyle bütün Kıbrıs halkı böyle dehşet, korku, açlık ve kararsızlık deryası içinde

yüzmekteydi. Halk can kaygısı, toptan mahvolmak kaygısı içindeydi..."

236

İİBF Dergi
35/2
Aralık
December
2016

Aynı dönemde 1.380 Marunî seçmenden 1.151'i de aynı yönde ve Makarios lehine oy kullanmayı tercih eder. Marunî Ioannis Mavrides de bu dönemde parlamentoya seçilerek 1980 yılına kadar görev yapar. 1980-1991 sürecinde aynı görevi Ninos Haji Roussos alırken Ioannis Poyiatzis 1991-1996 arasında bu görevi alır ve son olarak halen bu görevi Antonis Haji Roussos yapmaktadır (Hourani, Ekim 2007;15). Ortaya çıkan bu sonuç ve Marunîlerle Ermenilerin Rum cemaati üyesi olmaları Kıbrıslı Türkler arasında herhangi bir hayal kırıklığına sebep olmaz ve ilişkiler daha önceki şekilde devam eder. Ancak bu günlerde EOKA baskısı giderek şiddetini arttırır ve Rum taleplerini karşılayamayan Ermeniler tehditlerle adayı terk etmeye başlar (Special News Bulletin, 22 Mayıs 1964). 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde mecliste bir parlamenterle temsil edilen Marunîler Başpiskopos Makarios'un anayasal değişiklik talebi yaptığı 1962'nin ardından mecliste sadece gözlemci olarak bulunmaya, hiçbir hukuki hak ve yetkili olmadan meclis alt komisyonlarında görev almaya devam ederler (Yenidüzen, 13 Eylül 2010). Esasında Marunî temsilcilerin oy hakkı ve siyasi rol bağlamında aktif bir rol üstlenmek istememeleri nedeniyle bu durumdan pek de şikâyetleri yokmuş gibi görünmektedir (www.inek.org.cy/images/attachments/articles).

1960 Kıbrıs Cumhuriyeti anayasasına göre dini cemaat olarak kabul edilen Marunîler ve onların dini temsilcileri Lübnan'daki Marunî Kilisesi tarafından seçilecek ve Vatikan'da Papa tarafından bu durum kabul edilecektir. Daha sonraki dönemde Marunîler 1974 yılına kadar topraklarını terk etmeyerek kendi ilköğretim okullarında Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın hazırladığı programa uygun eğitim verilse de özellikle Girne'nin 35 kilometre batısında bulunan Kormacit (Kormakitis/Koruçam), Güzelyurt Bölgesi'ndeki Karpaşa (Karpasia), aynı güzergâh üzerinde bulunan Özhan (Asomatos) ve Venedikliler döneminden kalma Lefkoşa'ya 16 mil uzaklıktaki Gürpınar (Ayia Marina/Şillura) Köyleri'nde yaşamaya devam ederler (Bradswell, 1939;304). Okullardaki öğrenciler ise öğretmenlerin tamamının Marunî olduğu okullarda Marunî Katolik inancına uygun olarak Arap dili ve özellikle şarkı ve halk danslarında sıkça görülen Marunî kültür mirası ve geleneksel hayat üzerine dersler görürler. Bu köylerde 1960 yılında 2.750 Marunî yaşamaktadır.

Maruniler özellikle en yoğun olarak yaşadıkları Kormacit Köyü'ne de "Koura-Macidi (We came, Kour didn't) (International Peace Research Center, 2010;15), bir diğer deyişle "Koura'dan geldim; ancak toprağım gelmedi." (Yenigün, 22 Ağustos 2009) ismini verirler. Köye bu ismin ayrıca halen Kormacit'in bulunduğu bölgede antik çağda olduğu belirtilen Finike şehri Kermiya'ya ithafen "Kermia jite/the New Kermia/Yeni Kermia" dendiği de belirtilmektedir.

1. 1974 SONRASINDA KKTC'DE MARUNİLER VE SOSYAL DURUMLARI

20 Temmuz 1974 öncesinde Kıbrıslı Türklerle barış ve huzur içinde yaşayan ve hayvancılıkla tarım yaparak hayatlarını kazanan yaklaşık 5.000 Marunî'nin yaşadığı adanın kuzeyinde Mart 2015 itibarıyla 120 kişi Koruçam'da olmak üzere¹ 150 Marunî yaşamaktadır ve genç nüfus adanın güneyine veya ada dışına gittiğinden doğurganlık oranı neredeyse sıfırdır ve bu durum yakın bir zamanda Marunilerin ortadan kalkacağına da bir işarettir. 1975 yılı itibarıyla adanın kuzeyinde 975 Marunî kalmış durumdadır ve geriye kalanların tamamı güneye göç etmişlerdir (Şengil, 2010;62). Bugün itibarıyla KKTC'deki Marunî yerleşim alanlarından biri olarak bilinen Koruçam askeri bölge içinde yer almamakta olup bu köyde halen 102 Marunî yaşamaktadır. Maruniler köydeki yaşam ve ibadetlerini herhangi bir kısıtlama olmaksızın serbestçe devam ettirmektedirler.

Kısmen askeri bölge içinde yer alan Karpaşa Köyü'nde ise 2017 itibarıyla 15 kadar Marunî yaşamaktadır. Nispeten düşük nüfus oranına sahip olmakla birlikte Marunilerin bu köyde de Koruçam Köyü'nde olduğu gibi yaşam ve ibadetlerini serbestçe devam ettirdikleri bilinmektedir. Askeri bölge içinde yer alan Özhan Köyü'nde sadece bir Marunî'nin yaşadığı bilinmekle birlikte bu kişi 2 Mayıs 2015 tarihinde yaşlılığa bağlı olarak vefat ettiğinden köyde kimse kalmamıştır. Geçmişte bu köyde 4 Marunî'nin yaşadığı dönemde cemaat oluşturabilecek bir nüfus olmamasına rağmen bir iyi niyet gösterisi olarak, kışla içinde yer alan Ayios Archangelos Michael Kilisesi'nin restore edilmesine, akabinde gelen talepler doğrultusunda

¹ KKTC Dışişleri Bakanlığı'nın 06 Mart 2015 tarihli, Satı: DB. 0.00.732/79-01-15/232 sayılı ve "Gürpınar Köyünde Bulunan Küçük Aya Marina Kilisesi hk." konulu yazısı.

da kilisede ayin yapılmasına KKTC makamları tarafından müsaade edilmiştir.² Bu bağlamda askeri bölge içinde kalmasına rağmen köyde yaşamak isteyen Marunilere yönelik bir kısıtlama söz konusu değildir.

1974 sürecinde Maruniler Lefkoşa yakınlarındaki Anthopouli, Aydemet bölgesiyle Limasol, Larnaka, Marki, Kotçat ve Baf taraflarına göç ederler. Kendilerini Kıbrıslı Türklerle Rumlar arasında “tenis topuna” (Yeni Düzen, 13 Eylül 2010) benzeten ve Kıbrıs’tan başka bir anavatanları olmadığını belirten Maruniler adada kendilerine özel bir dille de farklılıklarını ortaya koyarlar (Pekris;18 Mart 2011). Rumca, Arapça, Türkçe ve Hz. İsa’nın da dili denilen ve Rumca-Arapça karışımı olduğu ileri sürülen Aramice (Marunî Arapçası) (Thomason, 2001; 23) karışımı bir dille (International Peace Research Center, 2010;5) konuşmayı tercih eden bu insanların dili UNESCO tarafından da koruma altına alınmış durumdadır.

Özellikle 1940’lı yıllarda Kıbrıs’ta doğmamış din adamlarının görev yaptığı kiliselerde bu son derece farklı dilin kullanılması yerine Yunanca kullanılması da ayrı bir sıkıntı yaratmıştır (Bowron, 1937; 10). Maruniler tarafından Sanna olarak adlandırılan bu özel dille ilgili olarak AB destekli bir projeye GKRY de 2009 Eylül ayından itibaren bir çalışma başlatmış durumdadır. Şüphesiz GKRY’nin böyle bir projeye destek vermesi sadece Marunilerin kültürlerinin yaşatılması ve yarınlara bırakılması gibi bir amaç gütmemektedir ve bu durum özellikle Türkiye ve KKTC üzerinde psikolojik baskıyı arttırmaya yönelik bir psikolojik savaş adımıdan başka bir şey değildir. Öte yandan okul öncesi ve okul çağındaki Marunileri hedefleyen yeni bir toplumsal kültür ve dil merkezi yaratmak, Marunî gençlerinin bu kapsamda kendilerini geliştirmelerine imkân sağlayacak altyapı ve imkânları sağlamak, bu gençler arasında ve onlara ada sathında iş imkânları sağlayan bütün “Kıbrıslılarda” farkındalıklar yaratmak ve ada dışında farklı yerlerde yaşayan Maruniler arasında bilgi ve tecrübe dolaşımını sağlamak gibi hedefler üstlenen proje halen devam ettirilmektedir (International Peace Research Center, 2010;15).

² 2005 yılından itibaren verilen izin çerçevesinde ilki 2006 yılında olmak üzere Ayia Maria Kilisesi’nde yapılmaya başlanan ve her sene iki ayrı dönemde gerçekleştirilen ayinlerin 7 Şubat 2015 tarihli olanına aslen Hatay Marunilerinden olan Başpiskopos Losif Souel başkanlığında toplam 201 Maruni katılmıştır.

En son Temmuz 2010 tarihinde Papa 16. Benedict tarafından da ziyaret edilen (www.maronitesofcyprus.com) Maruniler bir yandan nesillerini sürdürme çabası içindeyken bir yandan da özellikle Rum tarafından kaynaklanan kışkırtmalarla karşı karşıyadırlar. Güneyde yaşayan Marunilerin sınırlı da olsa zaman zaman kuzeye geçmesine Rumların engel olması, KKTC'de bu insanların hukuki kimliklerinin maalesef belirsiz olması, Köyleri'nde en son 1994 yılında 6 öğrencisi bulunan okulun kapanmasının ardından hiç okul ve okula gidecek hiç çocuk olmaması gibi sorunlarla hırpalanan Maruniler iş bulabilmek ve okuyabilmek için adayı da terk etmek zorunda kalır. Bu durum esasında engin hoşgörü içinde bu insanlara kucak açtığını belirten KKTC bağlamında da çok büyük bir kayıp ve olumsuzluktur.

2. GÜRPINAR KÖYÜ'NÜN TARİHÇESİ

Gürpınar Köyü Lefkoşa'nın batısında Lefkoşa-Güzelyurt yolu üzerinde Marunî köyüdür. Esasında köyün Marunî köyü olmasından çok Marunilerin de yaşadığı bir köy olması daha doğru bir ifadedir. Köy Lefkoşa-Güzelyurt yolunun Yılmazköy'den hemen sonraki bölümünde bir tepenin yamacındadır. Köyün ilk kuruluşunun 1700'lü yıllara kadar gittiği ve iki Türk iki Marunî aile tarafından kurulduğu söylenmektedir. Köyün en önemli özelliği ise Kıbrıslı Türklerle Marunilerin birlikte yaşadıkları karma bir köy olmasıdır. Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın garantörlüğünde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1960 yılında yapılan nüfus sayımında köyde 464 Marunî yanında 63 de Kıbrıslı Türk bulunmaktadır. 21 Aralık 1963 tarihinde başlayan ve adayı bir Yunan adası haline getirmeyi planlayan Akritas Planı çerçevesinde Rum saldırılarının başlaması ve olayların gittikçe büyümesinin ardından Kıbrıslı Türkler yaşadıkları köyü terk edip can, mal ve namus güvenlikleri için daha emniyetli yerlere göç etmek zorunda kalır;³

"...Ay Marina'da 1964'e kadar Kıbrıslı Maruniler ve Kıbrıslı Türkler yaşardı. Sanırım 500 Marunî ve 80 kadar Kıbrıslı Türk vardı. Köy büyümekteydi ve dıştan da gelenler oldu. 1964'te Türkler kaçtı veya kaçırıldılar 1974'te Maruniler de kaçtı ve gördüğünüz gibi köy giderek iyiye gideceğine Ay

³ Edward Yusuf Hacıhanna ile 17 Kasım 2015 tarihinde Gürpınar'da yapılan görüşme.

Marina kötüye gidiyor. Bütün dünya ileriye gidiyor, bilim ilerliyor, Ay Marina kötüye gidiyor... Benim bildiğim bir farkımız olmadığı, Borucu Halil mi, Borucu Mihailis mi, Hristos mu, Mustafa mıydı hiç fark etmez. Hepsini köyde kendimiz gibi görürdük. Onlar da bizi kendileri gibi görürlerdi. Borucu Halil da bir başka akrabaydı. Bizim için fark etmezdi. Böyle yetiştik bu köyde. Hepimiz karıştık, bizim için fark etmezdi. İster Kıbrıslı Türkler olsun, ister Marunîler olsun bir birleriyle evlenirdi..."

Civar köylerin nüfusu özellikle 1700'lü yıllarda (1730-1731) Kıbrıs'ı derinden etkileyen veba salgınında 4 aileye kadar düşerken köyün etrafında Uçurum Tepe olarak bilinen bölgenin kuzeyindeki tek kilisenin olduğu Flui köyüyle İlyas Peygamber Manastırı'nın olduğu Medoş köyü de tamamen terk edilmiş bir hal alır,⁴

240

İİBF Dergi
35/2
Aralık
December
2016

"...1650 yılları civarlarında 4 köyün yok olmasından sonra Ay Yianni köyü civarında bulunan Ouppa, Floudi, Metoşin ve Martajut Köyleri'ndeki insanlar da Kıbrıs nüfusunun yarısının yok olmasına sebep olan vebadan yok oldular. Bu köyleri saran hastalık nedeniyle birçok insan başka Marunî köylerine gitmek zorunda kaldılar. Kambili (Hisarköy), Goutsoveni (Güngör), Kondemenos (Kördemen) köylerine gittiler ve bu köye yerleşen ilk 3 aile köyün düzlük olan tarafına ve kuyunun, suyun olduğu yere yerleştiler. Çobandılar ve sürüleri vardı. Bu aileler, Manoiller'in ailesi, yani Emanouiller, Hannaslar ve Beşbeşler'di.

Köyün ilk kilisesi bu yel değirmeninin arkasında bir bölge vardı ve bugün de hala daha aynı isimle anılır. 'Eski kilise' köyün ilk kilisesiydi. Daha sonra da buradaki kiliseyi inşa ettiler. Daha sonra köye Denya'dan Hasan isimli biri geldi. Bu insanlar önce İkidere olarak bilinen Dio Potamos'a ki o zamanlar köydü gitti. Orada çalıştı ve daha sonra da bizim köye usta, ev işçisi olarak geldi. Manoiller ailesinden Papaz Antonis'in yanında çalışırdı ve daha sonra da Papaz Antonis'in kızkardeşine âşık oldu. Kadını Müslüman yaptı,

⁴ Yiannakis John Emmanuel ile 5 Ekim 2015 tarihinde Gürpınar'da yapılan görüşme

Kıbrıs'ta Birlikte Yaşama Sanatı: Gürpınar Köyü Örneği

evlendiler ve günümüze kadar gelen ve Hasanlar olarak bilinen aileyi oluşturdular. Diğer Türk ailesi de Süleyman'dan oluştu.

Köyümüzdeki yaşlılar o aileyi Türk Solomos'lar olarak çağırırlardı. Süleyman'ın kökleri Dip Karpaz'dan gelirdi. Dip Karpaz'da yaşardı ama o dönemlerde Mısır'dan sık sık Kıbrıs'ın sahillerine akımlar yaparlardı. Süleyman daha sonra Karpaz'dan kaçtı ve Thiorios'a gitti. Süleyman daha sonra bizim köyümüze geldi ve o da Papaz Antonis'in yanında çalışırdı. Süleyman ise Papaz Antonis'in kızına âşık oldu ama kızı Portouri ailesinden biri ile evliydi ve bir de çocuğu vardı. Onu Portouri'den ayırttı, kadını Müslüman yaptı ve onunla evlendi ve bu da Ahmet ailesini oluşturdu. Ahmet'in ailesine baktığımızda birçok Solomos'lardan gelme kişinin olduğunu görüyoruz. Süleyman, Yunanca Solomos demektir. Bu aileler köyü oluşturdular. Eğer bugün bakıp araştırırsak ve biraz daha geriye gidersek köyde yaşayan Türklerin ve Marunîlerin bu 5 aileden geldiklerini görüyoruz..."

Bu köyler de o güne kadar Kıbrıslı Türklerle Marunîlerin birlikte ve uyum içinde yaşadıkları köylerdir. Veba salgını sonrasında Gürpınar'da hayatta kalmayı başaran söz konusu 4 aileden Kıbrıslı Türk olan Hasan Dayı, Ahmet Süleyman Dayı aileleri yanında Pekriler ve Mudiriler ise Marunî'dir. Hasan Dayı bir iddiaya göre Akçay'dan gelip Gürpınar'a yerleşmişken Ahmet Süleyman Dayı ise Gürpınar'ın yerlisidir;⁵

"...Köyümüzde Kıbrıslı Türkler de vardı ve onların da kendi okulları vardı. Bizim okulumuzun aynısı değildi onların okulu. Türklerinki daha küçük bir okuldu ve kendi Kıbrıslı Türk öğretmenleri vardı. Biz beraber çalışırdık, aramızda hiçbir sorun yoktu. Örneğin bir geziye gideceğimizde biz onları bizimle beraber gelmeleri için davet ederdik. Onlar da bizleri aynı şekilde davet ederlerdi. Onca sene boyunca köyde aramızda hiçbir sorun olmadı. Köyde yaklaşık 60 kadar Türk vardı. Geriye kalanlar da hepsi Marunî'ydi fakat beraber çok iyi geçinirdik. Aramızda hiçbir sorun yoktu. Onlar bizi sever sayardı, biz de onları..."

⁵ 1940 Gürpınar doğumlu Antonis Marinos'la 9 Kasım 2015 tarihinde Gürpınar köyünde yapılan görüşme.

Son evlenen bir çift vardı, Andrikos ve Rahme çifti. Oğlan Marunî'ydi, kız da Kıbrıslı Türk'tü. Âşık oldular, sevdiğiler birbirlerini ve evlendiler. Hiç sorunları olmadı onların da. Çocukları oldu, torunları oldu ve bugüne kadar iyi geçindiler. Daha eskilere gidersek Ahmet benim bir akrabamı, nenem Annettu'yu aldı. Marunî'ydi ve Ahmet'i aldı. Elbette kayınbiraderi ki papazdı. Adı da Babahannas'tı. Aslında Babahannas benim amcamdı ama sanki dedem gibiydi. Annettu da nenem gibiydi ve kardeşiler. Anlaştılar ve Annettu Türk olan Ahmet'i aldı. Evlendiler, çocuk yaptılar ve şimdi Ay Marina'nın en büyük ailesidirler. Ahmet'in ailesi ile Goççinoftas, hepsi köyün en büyük aileleridir. Çok kalabalıktılar ama Kıbrıslı Türklerle bizim aramızda hiçbir sorun yoktu.

Türklerle Marunîler azınlık olarak bir birlik halinde ve huzur içinde yaşamak için çok çaba gösterdiler. Hepimiz iyi geçinirdik. Biz birbirimize karşı savaşmadık. Bizim bütün çabamız diğer tüm toplumlarla iyi geçinmektir. Ahmet'in çocuklarının yarısı Marunî, yarısı da Türk, Kıbrıslı Türk oldu. Ahmet'in oğlu Yosifis ki Marunî'dir. Solomis, Fellas da Ahmet'in oğluydu ve Marunî oldu. Kızları da Türk'tü. Ahmet'in kızı, Annettu ile evlenen Ahmet'in ki Annettu benim nenemdi, evlatlarıdır ki derim. Kızları Kıbrıslı Türk olarak kaldılar. Şillura (Yılmazköy)'da oturan oğlu Kamber da Kıbrıslı Türk olarak kaldı. Bunlar bizim atalarımızdı, akraba yetişirik. Gerçek budur. Kamber en büyükleriydi... Ben de, babam da onlara akraba yetişirik. Kamber ve babam birinci yeğendirler..."

Burada hassas bir nokta ise daha sonra Gürpınar Köyü'nün bilinen tek atası olarak geçecek olan Hasan Dayı'nın oğlunun Osmanlı Ordusu'nda asker olarak görev yapması ve bu görevini ifade ederken de orduda borazancı olarak görev alması nedeniyle Borucu Halil olarak bilinen kişi olmasıdır. Osmanlı-Rus Savaşı'na katılıp Kırım'a kadar giden Borucu Halil, geride Nuri dayı ile evlenmiş ve Türk çocukları olan kızı yanında, 3 evlenmemiş kız ve 4 erkek çocuk bırakır. Savaşta Ruslara esir düşen ve Kıbrıs'a ancak 9 yıl sonra gelebilen Borucu Halil dönüşünde çocuklarının çeşitli vaatlerle kandırıldıklarını ve Katolik Hristiyan olduklarını görür. Köydeki Marunîlerin çok büyük bir bölümü işte bu ailenin üyeleridir. Böylece demografik yapının incelenmesine yönelik olarak Gürpınar Köyü'nde

Kıbrıs'ta Birlikte Yaşama Sanatı: Gürpınar Köyü Örneği

yaşamış olan Kıbrıslı Türklerle yapılan görüşmelerde bu köyde yaşayan Marunilerin büyük bir kısmının Türk kökenli oldukları ve Kıbrım Harbi'ne katılan Borucu Halil isimli bir Türk'ün soyundan geldikleri, zamanla asimile edildikleri ortaya çıkar.⁶

Ahmet Süleyman Dayı ise köyün papazının kız kardeşiyle evlenirken çocuklarının ikisi Müslüman, 5'i ise Hristiyan Katolik olur. Mezarı halen köydeki Türk mezarlığındadır. Bugün köyde Ahmedi olarak adlandırılan Marunilerin çoğu Ahmet Süleyman Dayı'nın torunlarıdır. Köyde en son Türklerle Marunilerin evliliği ise 1958 yılında gerçekleşmiştir. Köyün geçmişiyle ilgili olarak 2014'de başlatılan ve 2017 sonunda sonuçlanması beklenen belgesel çalışması esnasında köyün en yaşlı Marunî ve Türk nüfusundan elde edilen bilgiler çerçevesinde farklı dine ve dile sahip ailelerin birlikte yaşadığı, yuva kurduğu ve farklı dinlere mensup çocuklar olarak hayatlarını devam ettirdiği görülmüştür. Bunun en belirgin örneği ise Annittu isimli Marunî ile Ahmet isimli Müslüman Türk'ün evliliğidir. Evlilik sonucunda 5 çocuk olmuş, 3 çocuk Hristiyan, 2 çocuk da Müslüman olmayı tercih etmiştir. Ahmet ve Annittu'nun da bütün hayatları boyunca birbirlerinin dinlerine saygı duyduğu görülmektedir. Bu bağlamda Ahmet, Cuma günleri camiye giderken, Annittu da Pazar günleri kiliseye gitmiş, birbirlerinin inançlarına saygı göstermişlerdir. 1963 yılından itibaren hiç görüşmeyen iki toplukla ilgili olarak yıllar sonra görüşmeler yeniden başlamış, 24 röportaj çekimi alınmış, 52 yıl sonra Kıbrıslı Türklerle Maruniler, daha doğrusu eskiden olduğu gibi yine birbirine sahip çıkan neslin son temsilcileri bir araya getirilmiş ve ortak piknikte olumlu mesajlar verilmiştir.⁷

"...Türklerle beraber yaşadık, birbirimizi severdik. Her zaman beraberdik, beraber büyüydük. Evlerine giderdik, onlar bizim evimize gelirlerdi. Beraber yerdik, beraber uyurduk. Daha çok şey hatırlarım, sürüleri beraber olatmaya gittiğimizi ve annemin 'Gel be Halil sana sıcak nor vereyim, sıcak ekmek

⁶ KKTC Dışişleri Bakanlığı'nın 06 Mart 2015 tarihli, Satı: DB. 0.00.732/79-01-15/232 sayılı ve "Gürpınar Köyünde Bulunan Küçük Aya Marina Kilisesi hk." konulu yazısı.

⁷ 1940 Gürpınar doğumlu Lelda Yuannu Emmanuel ile 15 Ekim 2015 tarihinde Gürpınar'da yapılan görüşme

kesejim' diye çağırıldığını hatırlarım. Bütün köylüler birbirimizi çok severdik. Birbirimizi çok severdik, birbirimizden nefret etmezdik ve beraber çok iyi geçinirdik..."

Yapılan araştırma sonucu bu köydeki Marunîlerin büyük bir çoğunluğunun kökeninin Türk olduğu tespit edilmiştir. Köyün papazı da dâhil birçok Marunî'nin kökeni Türk'tür. Papaz Josef İskender de Ahmet Dayı ve Marunî eşi Annittu'nun torunudur. İlginç ve kayda değer bir nokta ise tamamlanmakta olan belgeselin müziğini GKRY'de yaşayan ve Borucu Halil'in soyundan gelen ünlü sanatçı Marunî Tony Solomou'nun yapacak olmasıdır.

244

İİBF Dergi
35/2
Aralık
December
2016

Öte yandan 1963'te toplumlar arası çatışmalar başlayınca köyde büyük bir panik ve korku yaşanmaya başlanır. 21 Aralık 1963 günü başlayan Rum saldırılarının ardından bu köyde o güne kadar huzur, barış ve uyum içinde yaşayan Marunî ve Türkler tedirgin olur. EOKA'nın başlattığı saldırılarda Ayvasıl katliamının gerçekleştiren EOKA'cılarının köyü abluka altına alıp Türkleri katletmek istemesi köylüleri tedirgin eder. Köyün İleri gelenleri ve Köyün Papazı gelen EOKA'cılarının Türkleri katletmesine izin vermez ve 21 gün abluka altında tutulan köyde Marunîlerin yardımıyla Türkler büyük bir katliamdan kurtulurlar. 21 Günün sonunda bir Türk öğretmenin öldürülmesi, tecavüz olaylarının başlaması ve bir kısım evlerin yakılmasının ardından bir gecede köy maalesef boşaltılır (Yenidüzen, 8 Eylül 2005). 21 Aralık 1963 tarihinde başlayan ve Kanlı Noel olarak bilinen Rum saldırılarının ardından (Keser, 2006; 615) bu köyde yaşayan Türkler de köyü terk etmişler ve daha güvenli yerlere göç etmişlerdir. Bu dönemde özellikle EOKA'cılarının ve bazı Rumların Marunîlere Kıbrıslı Türkleri kötüleyen yaklaşımları da söz konusudur;⁸

"...Babam bize sıklıkla söylerdi ki 1960 yılında Kıbrıslı Rumlar ve Türkler ayrı ayrı birer toplum oluşturdular ve biz Marunîler de Kıbrıslı Rumların yanında yer aldık. Biz çocuklar Rum okuluna giderdik. Bize okulda fanatizmi öğretirlerdi. İyi, kötü, her neyse Türklerin kötü şeyler yaptığını söylerlerdi ve babam bize her zaman hikâyenin böyle

⁸ Gürpınar doğumlu Maro Emmanuel ile 10 Ekim 2015 tarihinde Gürpınar köyünde yapılan görüşme.

Kıbrıs'ta Birlikte Yaşama Sanatı: Gürpınar Köyü Örneği

olmadığını söylerdi ve bizim hikâyenin doğrusunu öğrenmemizi isterdi. Babamızdan aldığımız bu eğitim sayesinde bizler okullarda bize çok yanlış şeyler öğretildiğini fark ettik. Hatırlarım ki benim küçük erkek kardeşim sınıfta 'Bu hikâye böyle değil.' diyerek kaçtı. 'Böyle giderse gelip sizinle milli günleri kutlamayacağım çünkü böyle giderse siz bölünmeye gideceksiniz.' demişti sınıfında. Bu tabii savaştan önce olan bir olaydı. Annemin ve nenemin tarafından ise köyün ikiye bölünmesi onlar için öyle büyük bir acıydı ki kendilerini sanki de elleri kesilmiş gibi hissettiler. Devamlı neden bu olaylar oldu da köy bölündü diye çok üzüntü ve maraz duyduklarını hatırlarım. Ailemin Kıbrıslı Türklerle tabii ki hiç bir problemi yoktu. Bütün yaşanmışlıklara rağmen ailemin Kıbrıslı Türk akrabalarımız da var demekten ve büyük büyük dedemizin Ahmet olduğunu söylemekten bir çekincesi, korkusu yoktu.

Biz doğruların söylenmesini istedik, doğruların üstlerinin örtülmesini istemezdik. Ben büyürken hem Kıbrıslı Türk hem de Marunî olduğumu söylemekten korkmazdım; ancak savaştan sonra Marunîler korktular. Yaşlı Marunîler bile bunu söylemekten korktular. Annem arabada giderken Türkçe şarkılar çalardı ve bunu herkes duyardı. Akrabaları biliyorum, olan olayları biliyorum, Kıbrıslı Türkler köyden ayrıldılar. Onları buna mecbur ettiler. Benim üzerimde yük olarak taşıdığım bir olaydı bu çünkü küçük kızlara yapılan kötülükler, köyün Kıbrıslı Türk öğretmenin öldürülmesi ve bütün bu olaylar benim için yapılması ayıp, günah şeylerdi. Yani birkaç fanatiğin yaptığı şeylerin tüm köy halkına mal edilmesi bize büyük zarar verdi. Yani daha önce bahsettiğim yıkıma neden oldu, yaşamları yok etti, acı çektiler 1963'ten önce ve şimdiye kadar göçmen olmalarına neden oldular..."

1963 yılı itibarıyla köyde hepsi okuma yazma bilen 650 Marunî yanında 65 Kıbrıslı Türk yaşamaktadır.⁹ Marunîler aynı dönemde köyde son derece geniş arazilere sahiptir ve son derece varlıklı insanlardır (Adalı, 1963;18). Buna karşılık Kıbrıslı Türkler son derece

⁹ KKTC Dışişleri Bakanlığı'nın 06 Mart 2015 tarihli, Satı: DB. 0.00.732/79-01-15/232 sayılı ve "Gürpınar Köyünde Bulunan Küçük Aya Marina Klisesi hk." konulu yazısı.

yoksul ve topraksızdır. Marunîlerin köyde toplam 6 kahvehanesi bulunmaktadır. Kutlu Adalı'ya göre Marunîler köyde yortularını son derece coşkulu kutlamakta, yoksul Türkleri yanlarında çalıştırmakta ve onları Marunî kızlarla evlendirip mal vererek adını ve dinini değiştirmesini de sağlamaktadır; (Adalı, 1963;28)

246

İİBF Dergi
35/2
Aralık
December
2016

“...Yıllarca süren bu durum yüz yıl önce ilk etkisini göstermiş, birçok Türk, hatta ailece Marunî olmuştur. Bunlar arasında zengin Türkler de bulunmaktadır. Örneğin babası Marunî bir kız alan Süleyman Ahmet sonradan Marunî olarak Andonio adını almıştı. Gene Mehmet Ahmet de Yosif olmuş, Ahmet de Solomi olmuştu. Rahme Halil adındaki bir kız da EOKA'cıların harekete geçtiği yıllarda bir Marunî polisle evlenmiş, Marina adını alarak Marunî olmuştu. Rahme Halil şimdi Gürpınar'da son Marunî Türk olarak bilinmektedir... Öğretmen Fikri M. Zihni köyde ilk iş olarak öğrencilerine okulda, evde, sokakta Rumca konuşmayı, Marunî çocuklarla oynamayı, kilise kapılarında ayin seyretmeyi yasak etmişti. Gücü nispetinde büyüklerle de uğraşarak Marunîlerle temas etmelerini azaltmaya çalışmış, kapanan Türk kahvesini açıp bizzat işletmiş, Türklerin bu kahveye devamını sağlamıştır...”

1963 yılı sonundaki bu durum çevredeki Rum Köyleri'nde bulunan silahlı EOKA-B'cilerin kışkırtma ve tazyikleriyle daha da bozulmuştur. Köyde yaşayan Kıbrıslı Türkler özellikle geceleri daha güvenli yer bulmak kaygısıyla evlerini terk edip kendilerine yakın gördükleri Marunî komşularının evlerinde kalmaya başlar. Köydeki Marunîler de Türk komşularına/akrabalarına sahip çıkmış, 21 günlük abluka boyunca Türkleri evlerinde saklayıp korumuştur;¹⁰

“...Babam bir gün hanesinde Türkleri ağırladı ve düğün yaptılar. Ben küçükken bir bayramda gidip Türklerle sabahlayana kadar oynadığımızı hatırlıyorum. Türklerin bayramıydı. Bayramda sabaha kadar Türk kadınları ve erkekleri ile oynayıp şarkılar söylediğimizi hatırlıyorum çünkü biz Türklerle birbirimizi çok severdik. İki odalı bir yerde yapıldıydı. Bizimkini de yaptığımızda yine Türkler zurnalarıyla, her

¹⁰ Gürpınar doğumlu Türk kökenli Maruni Suzan Hristofi ile 5 Nisan 2015 tarihinde Gürpınar'da yapılan görüşme.

Kıbrıs'ta Birlikte Yaşama Sanatı: Gürpınar Köyü Örneği

şeyleriyle gelirdi. Bunlar dışında bir şeyimiz yoktu, Türklerle iyi geçinirdik."

Gürpınar köyüne yönelik ilk EOKA saldırısı köy öğretmeni Gönyelili Hüseyin Yalçın'ın buraya atanmasının ardından gerçekleşir. Rumların istedikleri ise 1958 yılında İngiliz yönetiminin ince ve stratejik bir taktiği sonrasında Gönyeli ovalarında öldürülen Kılıçarslanlı (Kördemenli) Rumların intikamını alma duygusudur.¹¹ Bölgede hava gerilirken civardaki Yılmazköy, Türkeli ve Denya Köyleri'nde yaşayan Kıbrıs Türkleri bölgeyi terk eder ve bölgede sadece Gürpınarlı Türkler kalır. O gün köy papazı ise silahlı Rumların önünü kesip Türklere zarar vermelerini önlemeye çabalar. İsmi Peder Andreas olan papazın Türkleri korumasından dolayı Dr. Fazıl Küçük tarafından kendisine bir teşekkür mektubu verilmiştir. Öte yandan söz konusu öğretmen Kılıçarslanlı (Kördemenli) Kokkino Drimithyalı daha sonra Rumlarca kaçırılıp katledilir. Ne yazık ki o günlerde bu insanlara yardımcı olan papaz da Lübnan'da bulunmaktadır. 1964 Ocak ayı başlarında köyü terk eden Türkler Dağyolu, Hisarköy, Meriç ve Gaziveren'e yerleşmişler, köyde kalan evleri de zamanla yıkılıp yok olmuştur.

247

İİBF Dergi
35/2
Aralık
December
2016

---

¹¹ 12 Haziran 1958 Perşembe günü Yılmazköy (Şillura) köyünde Türk kadınlara saldıran ve birçoğunu yaralayan ve tamamı Özhan (Kondemenos/Kördemen) ve Serhatköy (Filya)'den olan EOKA'cı 35 Rum, İngiliz polisi tarafından önce tutuklanır, daha sonra da serbest bırakılırlar. En son bölgede yapılan 1946 sayımlarına göre 436 Rum ve 94 Türk'ün yaşadığı Yılmazköy böylece bir anda gerilimin ortasında kalır. Köydeki bir dere yatağında sabaha karşı saat 05.30 sıralarında Alayköy (Yerolakko) polis karakolundan Çavuş Gill tarafından yakalanan bu Rumların üzerinde bıçak ve bazı kesici aletler bulunmaktadır. Çavuş Gill tarafından yardım ve destek talebinde bulunulması üzerine İngiliz askeri birlikleri de bölgeye gelir. Polis tarafından sivil arabalarla Lefkoşa'daki polis merkezine getirilen EOKA'cılar meydanda toplanan Kıbrıslı Türk kadınların bütün protestolarına rağmen Gönyeli'de yine İngiliz polisi tarafından serbest bırakılırlar. Ayrıntılı bilgi için bkz. İngiliz Valiliği tarafından hazırlatılan Gönyeli Olayları başlıklı ve 12 Haziran 1958 tarihli komisyon raporu. Halkın Sesi, 9 Temmuz 1958. Nancy Crawshaw, The Cyprus Revolt: An Account of the Struggle for Union with Greece, George Allen and Unwin, Londra, 1978, s. 288-294.

Köyde halen büyük bir kısmı 1974 yılında ağır hasar ve tahribat gören Ayia Marina Kilisesi, Peygamber Elias Manastırı gibi kutsal mekânlar bulunmaktadır. Özellikle 1974 öncesinde Türklerle son derece sıcak ve dostça komşuluk ilişkileri içinde olan ve evliliklerin de yaşandığı (Şengil, 2010;93) Kendi Köyleri'nden ve kültürlerinden uzak yaşamak zorunda kalan Maruniler için alternatif yol güzergâhları belirlenerek köyün zamanla ortak yaşama açılması Marunilerin ve köyün eski sakinleri arasında olan Kıbrıslı Türklerin de köylerine dönmesi planlanmaktadır ve bu konuda ciddi adımlar da atılmıştır (Simerini, 10 Eylül 2010). Kıbrıslı Türklerin 1963 saldırılarının ardından köyü terk etmeleriyle birlikte köydeki cami¹², ilkokul, öğretmen evi, Türk mezarlığı, tarihi Osmanlı çeşmesi ve Türk kahvesi zamanla yıkılmıştır. Türk Mezarlığı bu köyde yaşamış bazı Kıbrıslı Türklerin yer göstermeleriyle ortaya çıkartılmış, tadilat, bakım ve temizliği mevcut kışladaki askerler tarafından yaptırılmıştır. Köyde halen cami, kilise, papazın dinlenme odası ve Osmanlı çeşmesinin tadilat, bakım ve onarımıyla bölgenin Türkçe ve İngilizce tabela işleri devam etmektedir. Köye 1963'ten sonra hiç Türk yerleşmemiş ve bu insanlar KKTC'nin çeşitli yerlerinde yaşamaya devam etmişlerdir. Şu anda İngiltere'de ve Avustralya'da yaşayan Gürpınarlı Türkler de bulunmaktadır.

Lefkoşa yakınlarındaki Gürpınar köyü 1974 öncesinde 700 Maruni'nin yaşadığı bir köyken bugün köyde bölgenin askeri bölge ilan edilmesi ve sivillerin bölgeye girmesine uzun süre müsaade edilmemesi nedeniyle 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında askeri bölgede hiç Maruni bulunmamaktadır. Gürpınar köyü 2004 Annan Planı sürecinde GKRY topraklarında gösterilen diğer bütün Maruni Köyleri'nden farklı olarak tarih boyunca iki toplumlu bir köy olmuş, 1940'lı yıllarda çoğunluğunu Türklerin, 1960'lı yıllardan itibaren

¹² Köyde Mayıs 1952 itibarıyla "yeni bir camii" inşa edilmesi kararı alınca köylüler de ellerinden gelen yardımı esirgemezler. Köylülerin yaptıkları yardımlardan insanların ne kadar fakir oldukları da ortaya çıkmaktadır. Buna göre köy muhtarı Mustafa Halil tarafından toplam 6 Kıbrıs Lirası, 25 erkek yevmiesi, 2 kadın yevmiesi ile bağış olarak bir de cami kapısı toplanır. Konuyla ilgili olarak Evkaf Murahhası da köye yeniden inşa edilecek cami için köy muhtarını görüşmeye davet eder ve bugün kapalı durumda olan caminin inşaatı çalışmaları da başlatılır. Ayrıntılı bilgi için bkz. KTMA. Evkaf Dairesi Yazışmaları. Dosya No.21. "Ay Marina Köy Muhtarlığı Dosyası."

Marunîlerin oluşturduğu, günümüzde kimsenin yaşamadığı bir yerleşim yeridir. Köyde halen yaşayan olmaması nedeniyle dini ibadetler bağlamında cemaat oluşturabilecek bir nüfus da söz konusu değildir.¹³

KKTC'de yaşayan Marunîler dini ibadet talepleri doğrultusunda Koruçam ve Karpaşa'daki kiliselerden herhangi bir kısıtlama olmaksızın serbestçe yararlanmakta, bunun dışında günlük yaşamın kolaylaştırılmasına ilişkin talepleri ise KKTC hükümeti ve yerel yönetimler tarafından imkânlar ölçüsünde ve iyi niyet çerçevesinde karşılanmaktadır. Bu bağlamda bir iyi niyet göstergesi olarak 17 Temmuz 2014 tarihinde Gürpınar köyü kışla içerisinde yer alan Büyük Aya Marina Kilisesi'nde, 7 Şubat 2015 günü ise Aziz Maroun Günü nedeniyle Küçük Aya Marina Kilisesi'nde¹⁴ dini ayin yapılmasına ve bu ayinlere GKRY tabiiyetindeki Marunîlerin de katılmasına izin verilmiştir. Köyün ortak kültürü ve tarihçesinin hazırlanması bağlamında çalışmalar devam etmekte olup konuyla ilgili bilgi, belge, doküman toplanmaktadır. Köydeki kültürel mirasın korunması, bakımı ve restorasyonu bağlamında Kültürel Miras Teknik Komitesi tarafından da 26 Kasım 2015 tarihinde bir toplantı gerçekleştirilmiş, toplantıya katılan Marunî temsilcileri köydeki tarihi kilisenin restorasyonu için KKTC makamları tarafından izin verilmiş olmasından duydukları memnuniyeti belirterek karşılıklı saygıya dayalı bir ortamda Türk yetkililerden yıllardır gördükleri destek ve alaka için de müteşekkir olduklarını ifade etmişlerdir. Varılan uzlaşının ardından köydeki her iki kilisenin restorasyonu için Türk mühendis ve mimarlarından oluşan 10 kişilik bir teknik ekip çalışmalara başlamıştır.

Köyde yürütülmekte olan bütün sosyal ve kültürel faaliyetlerle ilgili olarak "Gürpınar yöresinin ve yörenin Türk kültürünü yaşatmak, köyle ilgili sıkıntıları aşmak, Gürpınar insanlarını tekrar bir araya

¹³ KKTC Dışişleri Bakanlığı'nın 06 Mart 2015 tarihli, Satı: DB. 0.00.732/79-01-15/232 sayılı ve "Gürpınar Köyünde Bulunan Küçük Aya Marina Kilisesi hk." konulu yazısı.

¹⁴ Bu kilisenin Kültürel Miras Teknik Komitesi tarafından yerinde incelenmesi sonrasında onarım, tadilat ve bakımının yapılması konusunda Maruni Başpiskoposu tarafından 19 Kasım 2015 tarihinde KKTC Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı'ya yapılan ziyaret sırasında da aynı talep dile getirilir.

getirmek, bölgeyi yeniden canlandırmak, yörede sosyal ve kültürel faaliyetler yapmak, yöreye özgü kültürün geniş kitlelerce bilinmesini sağlamak, bölge tarihî ve Osmanlı/Türk kültürel mirasını korumak, kültürel ve sanatsal etkinlikleri desteklemek ve bölge halkının kültürel mirasına sahip çıkmak¹⁵ maksadıyla Gürpınar Dayanışma Derneği adıyla Lefkoşa merkezli olarak bir de dernek kurulmuş durumdadır. Bu arada oluşan hoşgörü ortamını pekiştirmek maksadıyla 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan tam 41 yıl sonra, 19 Aralık 2015 tarihinde köyün Türk ve Marunî eski sakinlerinin katılacağı bir Mantar festivali düzenlenmiş ve faaliyetin farklı politik anlamlarla süslenmemesi amacıyla GKRY ve KKTC'den herhangi bir siyasi kişilik bu toplantıya davet edilmemiştir.

Öte yandan bütün bu faaliyetleri devam ettirmek maksadıyla KKTC'de başlatılan ve devlet yanında sivil toplum örgütlerinin de büyük destek verdiği "Birlikte Yaşama Sanatı Projesi" kapsamında 1974 öncesinde köyde yaşayan ailelerle irtibata geçilmiş, köyde yaşayanların köklerinin bilinenin/düşünülenin aksine Marunî değil, 4 aileye bağlı ve çoğunluğu Borucu Halil'e ve Ahmedilere bağlı olarak Türk ve İslam olduğu ortaya çıkmıştır.¹⁶

"...Babam Türk'tü, annesi Marunî'ydi. Annem de Türk'tü, nenemin adı Akile, dedemin adı İbrahim'di. Annemin adı Dudu'ydu. Sonra vaftiz oldu ve Gollidu oldu, evlenip 5-6 çocuk doğurdu ama sadece ben sağ kaldım. Borucu Halil dedemin kardeşi'ydü ve bir Marunî ile evlendi. Çocukları Çanos, Maritsu, Sofia, Marianna, 5-6 çocukları vardı ama diğerlerini şimdi hatırlamıyorum... Köye geldik memnun oldum geldiğimiz için ama çok da üzgünüm. Üzgünüm çünkü hepimiz kaybolduk. Ne yapalım? Türkler gelirdi (bayramlarda) Şillura'dan. Sallanırdık, şarkılar söylenirdi, eğlenirdik. Ayvasıl'dan da gelirdi Türkler. Paska'da da gelirlerdi. Hep beraber eğlenirdik. Birinin yüzüne mendil bağlardık da dönerdik yiro yiro (çember yapıp) etrafında. Bizim Paska'muzda da gelirlerdi. Pilaounalar yapardık beraber hepimiz. Hasan da, hem Hacı Ali da gelirdi ve beraber Derviş Ağa'ya giderdik. Zaten annemin akrabalarıydı..."

¹⁵ Gürpınar Dayanışma Derneği Tüzüğü Madde IV.

¹⁶ Gürpınar köyünden Eleni Hacıhanna'yla 5 Temmuz 2014 tarihinde Gürpınar'da yapılan görüşme.

SONUÇ

Marunî Köyleri'ndeki kiliselerin UNDP ve UNESCO gibi kuruluşlar vasıtasıyla restore edilmesi ve ibadete açılması, KKTC'de öğrenci ve ihtiyaç olması halinde Marunî okullarının açılmasına destek verilmesi ve özellikle UNESCO tarafından da özen gösterilen Sanna dilinin kaybolmasını engelleyecek tedbirlerin alınması, askeri bölge içinde kalan Karpasa, Özhan ve Gürpınar köylerine yönelik güvenlik zafiyeti yaratmayacak şekilde yeni stratejiler geliştirilmesi, bu köylerde bulunan kutsal mekânların ibadete açılması, ibadete açık olanlara ulaşımın kolaylaştırılması, KKTC'de yaşayan Marunîlere KKTC'de seçme ve seçilme hakkı verilmesi, vatandaş kabul edilecek bu insanlara da her vatandaşın hukuki hakkı olduğu üzere kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilebilmeleri için imkân sağlanması özellikle hoşgörü ortamının en üst düzeyde yaşanması ve KKTC'nin tanıtılması ve uluslararası meşruiyet bağlamında tanınması açısından gösterilen çabaları kuvvetlendirecektir. Bu kapsamda özellikle silinmeye yüz tutan Marunî kültürü ve dilinin yaşatılması amacıyla Kıbrıs sorununun bu toplumu bir kere daha olumsuz etkilemesinin önüne geçilmelidir. Marunî kültürü konusu sadece Rum ve Kıbrıslı Türkler arasında değil, doğrudan Türkiye'nin de dâhil olduğu uluslararası bir kültür ve kültürel miras sorunu haline gelmiştir. Özellikle Kormacit köyü bu bağlamda sadece Kıbrıs Adası'nda değil, bütün dünya çapında eşsiz bir yapıya sahiptir ve soruna taraf olan herkes bu bölgenin doğal özelliklerinin korunması bağlamında çaba harcamalıdır. Bu maksatla bölge derhal koruma altına alınmalı ve "Kültürel Miras Bölgesi" haline getirilmelidir. Denize karşı muhteşem manzarası, çok iyi korunmuş ve bereketli toprakları, mükemmel ve sorunsuz komşuluk ilişkileri yanında altyapı eksiklikleri, toplu ulaşım ve taşımacılık, ayrıca köyde bakkal, eczane, manav, doktor gibi acil ihtiyaçlara cevap verecek yerlerin olmaması da bölge açısından büyük bir kayıptır. Özellikle Sanna dilinin yaygınlaştırılması, canlandırılması ve yaşatılması için öncelikle Sanna Dil ve Kültür Festivali gibi aktivitelerin yapılması, bu dilin sokak levhaları, TV kanalları, bu köylerdeki dükkân isimleri, gazeteler gibi farklı kanallarla canlandırılması ve özendirilmesinde de sayısız fayda bulunmaktadır. Kültürel mirasın yaşatılması yanında önceliği bu bölgeye verme açısından da bu son derece önemlidir. Bölgenin sürdürülebilir ekolojik koruma bölgesi olarak değil, aksine sürdürülebilir kültürel miras bölgesi olması sadece Rumlar ve Kıbrıslı Türklerle sınırlı

kalmayacak bir hoşgörü, uzlaşma ve anlayış ortamını da beraberinde getirecektir.

Bu durum şüphesiz kafalardaki soru işaretlerini de ortadan kaldıracak, Marunî nüfusun adaya ve KKTC'ye geri dönmesini sağlayacağı gibi Ermeniler, Levantenler, Yahudiler, Marunilerle tam bir dinler ve hoşgörü mozağı olan bu coğrafyada inanç turizmini de bir adım öne çıkartacaktır. Gürpınar özelinde ise farklı dinlere ve dillere sahip olmalarına rağmen düğünlerde, dini bayramlarda ve özel günlerde birbirlerine saygı göstererek birlikte yaşama sanatını başarabilen Gürpınar köylüleri bu bağlamda dünyada ender görülecek bir hoşgörü ortamı da yaratarak iki farklı dinin bir arada ve ahenk içinde yaşamasını sağlaması açısından son derece önemlidir ve bu insanlar 1963 olaylarının ardından 54 yıl sonra yeniden birlikte yaşamaya hazır durumdadır. Uluslararası yardım ve desteklerle bu insanların aynı köyde birlikte yaşama sanatını yine devam ettireceğı de aşikârdır.

252

İİBF Dergi
35/2
Aralık
December
2016

KAYNAKÇA

ADALI, Kutlu. (1963) Dağarcık. Lefkoşa.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Belgelerle Türk Tarihi Dergisi

Birgün Pazar

CRAWSHAW, Nancy, *The Cyprus Revolt: An Account of the Struggle for Union with Greece*, Cumhuriyet (Kıbrıs)

ÇEVİKEL, Nuri. (2006). *Kıbrıs; Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası (1570-1878)*, 47 Numara Tarih İnceleme Yay., İstanbul

George Allen and Unwin, Londra, 1978

GÜRKAN, Haşmet Muzaffer. (2006). *Kıbrıs Tarihinden Sayfalar*, Galeri Kültür Yay., Lefkoşa.

Halkın Sesi

HILL, Sir George. (1972). *A History of Cyprus, Volume I*, Cambridge University Press.

<http://grhomeboy.wordpress.com/2007/07/07/greek-cypriot-houses-destroyed-in-occupied-karpasia/>

International Peace Research Center. (2010). *Cypriot Maronite Arabic and Sanna Project*, Oslo

Kıbrıs

Kıbrıs Postası

Kıbrıs Türk Milli Arşivi (KTMA)

North Cyprus UK Monthly Magazine

Simerini

The English School Magazine

THOMASON, S.G. (2001). Language Contact; An Introduction, Georgetown University Press, Washington DC.

www.cyprusembassy.fi/Cyprus/filemanager/Exploitationmaroniteproperties.pdf.

www.disisleri.org.tr

www.http/hayem.org/indeks.htm

254

www.inek.org.cy/images/attachments/articles

İİBF Dergi
35/2
Aralık
December
2016

www.maronitesofcyprus.com

www.youthboard.org.cy/english/sup_b.pdf.

Yenidüzen

Yenigün

Sözlü Tarih Çalışmaları

1. Antonis Pekris ile 18 Mart 2011 tarihinde Koruçam'da yapılan görüşme
2. Gürpınar Köyü'nden Eleni Hacıhanna'yla 5 Temmuz 2014 tarihinde Gürpınar'da yapılan görüşme.
3. Edward Yusuf Hacıhanna ile 17 Kasım 2015 tarihinde Gürpınar'da yapılan görüşme.
4. 1940 Gürpınar doğumlu Lelda Yuannu Emmanuel ile 15 Ekim 2015 tarihinde Gürpınar'da yapılan görüşme
5. 1940 Gürpınar doğumlu Antonis Marinos'la 9 Kasım 2015 tarihinde Gürpınar Köyü'nde yapılan görüşme.
6. Gürpınar doğumlu Maro Emmanuel ile 10 Ekim 2015 tarihinde Gürpınar Köyü'nde yapılan görüşme.

Kıbrıs'ta Birlikte Yaşama Sanatı: Gürpınar Köyü Örneği

7. Gürpınar doğumlu Türk kökenli Maruni Suzan Hristofi ile 5 Nisan 2015 tarihinde Gürpınar'da yapılan görüşme.
8. Yiannakis John Emmanuel ile 5 Ekim 2015 tarihinde Gürpınar'da yapılan görüşme

Diğer Kaynaklar

- 1- Kıbrıs Maruni Başpiskoposu H.E. Youssef Soueif tarafından 14 Nisan 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan konuşma
- 2- İngiliz Valiliği tarafından hazırlatılan Gönyeli Olayları başlıklı ve 12 Haziran 1958 tarihli komisyon raporu.
- 3- Gürpınar Dayanışma Derneği Tüzüğü

255

İİBF Dergi
35/2
Aralık
December
2016

SUMMARY

A good many societies have dwelled, lived and kept sovereignty in the island of Cyprus known to be that of the problems, and the immigrations throughout the history. Maronites are one of those minority groups who have lived on the island in addition to the Armenians, and the Jewish society. After the foundation of the Republic of Cyprus under the guarantee of Turkey, the United Kingdom and Greece, Turkish Cypriots and the Greek Cypriots are supposed to be the main elements of the country. Armenians, Jewish people, and the Maronites are regarded to be the minorities living on the island, and they are all given grant to choose one of the above-mentioned societies to participate in. Despite the fact that many have thought that the foundation of the new country would bring all the problems to the end and both societies would live in peace on the island, such a dream never comes to the surface. Enosis dreams of the Greek Cypriot society comes together with Greek Megali Idea utopia reasoning the assaults against firstly the British subjects, then the Greek Cypriots who rejected to assist the gunmen of the EOKA, and finally against the Turkish Cypriots, turning the island into a chaotic atmosphere. Turkish people once more start leaving their homes, and their hometowns to secure their lives, properties and the descent if possible in such a way. Maronites also find themselves within the turmoil, and the families spread, lose their roots, and the family members.

Subsequent to the 1974 Peace Operation, most of the Maronite people have once more left their homes and gone away, but some people in Karpasia and Kormakitis continued to live in their villages. Today the Maronites living mostly in Kormakitis try to live in harmony and peace with the Turkish Cypriot society despite of the international difficulties and the hardships. Even if the Maronite society living in Turkish Republic of Northern Cyprus is in peace and harmony, they sometimes suffer to be provoked by the some organizations and some countries against Turkey and the TRNC as well. Being one of the most interesting and marvelous colors of the country, Maronites have a super mission to show the tolerance in the light of belief tourism and the religion too. Today some serious steps, plans, and the projects held by mainly by TRNC authorities are under way, and some are supported by the NGO's, UNDP, and the European Union to restore, to keep close eye on, and to re-build the village so as to bring the habitants again to the village with their original memories, cultural, social, and historical background as well.

This scientific study will focus on one of the those villages named Gürpınar which is now accepted to be within the military zone, the original roots of the people in the village, social, cultural and historical background of the village as well as those of the villagers, and some assumptions so as to show the legality and the recognition of TRNC, making mostly use of the oral interviews.